

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО
Кафедра культурології і кафедра адміністративного права
та адміністративної діяльності

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА
Кафедра української мови

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г. С. СКОВОРОДИ
Кафедра українознавства та лінгводидактики

ХАРКІВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«НАРОДНА УКРАЇНЬСЬКА АКАДЕМІЯ»
Кафедра українознавства

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
Кафедра української та іноземних мов

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА
Кафедра української філології та журналістики

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

**Матеріали
V міжвишівського круглого столу**

25 січня 2024 року

Харків
«Право»
2024

Петрова Озель Лілія	
Власні назви в літературно-художньому дискурсі Бориса Грінченка (специфіка стилістичних функцій).....	45
Пивоваров Василь	
Мовленнєві аспекти контенту судового рішення	47
Трифонов Роман	
Мовна історія та ідентичність крізь призму сучасної української прози (на матеріалі збірки «Хроніка незвіданих земель»).....	50
Шумейко Олена	
Запозичена лексика та її роль у формуванні мовної особистості в умовах сучасності	52
Житинський Олексій	
Проблема кримінально-правової охорони української мови: аналіз судової практики	55
Гущин Олексій	
Українська мова в етнічному та національному вимірах	58
Семейко Дар'я	
Буковинізм як маркери етнокультурного колориту.....	60
Бойко Катерина	
Функціонування мов корінних народів та національних меншин (спільнот) України.....	62
Іванова Аліна	
Окремі питання функціонування мов національних меншин в Україні на прикладі мов греків Приазов'я	64
Пудік Валерія	
Державна мова як ідентифікатор нації в сучасних воєнних умовах.....	66

*Петрова Озель Лілія,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри українознавства
і лінгводидактики
імені О. Г. Муромцевої,
Харківський національний педагогічний
університету
імені Г. С. Сковороди*

ВЛАСНІ НАЗВИ В ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА (СПЕЦИФІКА СТИЛІСТИЧНИХ ФУНКЦІЙ)

Онімний простір літературно-художніх текстів Бориса Грінченка різноманітний, спрямований на розкриття імпліцитних та експліцитних смислів, функційно багатий, меншою мірою досліджений, отже, потребує більш детального розгляду й систематизації стилістичного функціоналу власних назв.

Аналіз праць Л. Белея, М. Торчинського, Г. Лукаш, Ю. Карпенка, Н. Попович, Т. Крупеньової дозволяє окреслити основні функції власних назв: *номінативно-ідентифікаційну; пізнавальну; естетичну; емоційно-експресивну; культурно-репрезентативну; характеристичну*, які яскраво простежуються у творчому дискурсі Бориса Грінченка. Ономастичні дослідження художньої антропонімії драматичних творів письменника здійснили Н. Попович [3], М. Сюсько, Я. Щебетян [4]; І. Смольянінова, О. Волинкіна аналізують кількісні показники власних іменувань у прозі автора; діалектним і говірковим особливостям мовотворчості письменника присвячені розвідки І. Матвіяса [2], К. Глуховцевої, Б. Шарпило [1].

Стилістичний функціонал власних назв у літературно-художніх текстах Бориса Грінченка досить різноманітний: вживання імені героя (*Свген Сагайдачний*) у контексті писемного різновиду публіцистичного стилю, а саме – некролога (оповідання «Як я вмер»): в такий спосіб автор актуалізує думку про суспільство, де письменників вшановують тільки після їх відходу, тобто ЛХА (літературно-художній антропонім) набуває стилістичних відтінків суму, жалю, співчуття; з іншого боку, контекст налаштовує на сатиричне сприйняття подій, оскільки герой живий; фольклорні конотації антропоніма *Сагайдачний* простежуємо в контексті алюзії, від-

силання до імені полководця, політичного діяча, гетьмана, кошового отамана Петра Конашевича-Сагайдачного, ушлявленою в усній народній творчості; водночас спостерігаємо антитезу – суперечність між реальним становищем письменників (матеріальна скрута, невлаштованість побуту) і їх високим покликанням (служити вітчизні, вести за собою інших).

Полікомпонентні антропоніми (імена та імена по батькові; імена, прізвища та імена по батькові) у повісті «Під тихими вербами», з одного боку, створюють ефект значущості, вагомості, підкреслення «важливого» місця героя в громаді; з іншого, персонажі, названі дво- та трикомпонентними онімами, викликають зневагу, осуд, оскільки намагаються неправомірно захопити землі менш заможних односельців: *«І добре хазяїнує: за ці чотири роки зріс він угору високо: з Дениса – Денисом Пилиповичем ізробився, з малого хазяїна – багатирем»* (Б. Грінченко, «Під тихими вербами»). Зміна порядку розташування частин трикомпонентного антропоніма і винесення на перший план прізвища із акцентуванням уваги на значенні твірної основи слугує поглибленню експресії та розкриттю характерних рис героя: *«Зараз біля його сидить Сучок Михайло Григорович. О, то не маленький Сучок!»* (Б. Грінченко, «Під тихими вербами»).

Спостерігаємо ряди імен для протиставлення двох протилежних за світоглядом частин громади (антитеза): *Зінько, Карпо, Васюта, Дмитро, Михайло / Денис Сивашенко; Григорій Павлович Копаниця; Денисів тесть Манойло Гаврилович, Домашин батько; сват Остап Колодій*; антропоніми у взаємодії із лексичним оточенням (*Терешко / кум, трохи п'яленький*) конструюють сатиричні та гумористичні контексти: *«— Хотіла на всіх рівно поділити! – гукнув кум Терешко, вже трохи п'яленький. – Ге! А ми не дали...»*; персонажі, які потрапили під вплив русифікації в містах, уживають перекручені, зросійщені варіанти імен, не властиві українській комунікативній культурі; в середовищі сільської громади сприймаються як комічні: *«— А што, харашо? Не журишь, Ванька, – і в нас завидьом! Вот только нимного поживу з вами, дак ми такое завидьом, що тільки ну да й облизись!»* (Б. Грінченко, «Під тихими вербами»).

Привертає увагу фонологічна організація прози, зокрема залучення антропонімів із повторюваними звуками (*д, т, о*) з метою зображення спільності поглядів героїв, схожості їх характерів: *«А далі ще сидять Денисів тесть Манойло Гаврилович, Домашин батько, біля нього сват Остап Колодій, кум Терешко Тонконоженко та Яхрем Рябченко...»* (Б. Грінченко, «Під тихими вербами»).

У межах основних функції власні назви в прозовому дискурсі Бориса Грінченка набувають додаткових стилістичних відтінків і колоритів (офіційності, розмовності, гумористичних, іронічних, сатиричних, емоційно-почуттєвих, історичних, фольклорних, естетичних, соціальних, родинно-сімейних конотацій), чому сприяє лексичне оточення, участь онімів у конструюванні стилістичних фігур антитези, алюзії, повторів, зміни порядку частин власної назви з акцентуванням уваги на значенні твірної основи, залучення фонологічних прийомів організації характеристичного потенціалу онімів.

Список використаних джерел

1. Глуховцева К. Д., Шарпило Б. А. Рідна говірка Б. Д. Грінченка в його мовотворчій спадщині. *Борис Грінченко. Тези доповідей республіканської науково-практичної конференції, присвяченої 125-річчю від дня народження видатного українського письменника, вченого, громадського діяча*. Ворошиловград, 1988. С. 99–101.

2. Матвіяс І. Роль говорів у мовотворчості Бориса Грінченка. *Українська мова*. 2009. №3. С. 10–16.

3. Попович Н. Ономастикон (антропонімія) драматичних творів Бориса Грінченка. *Українська література в загальноєвропейському контексті: Міжнародна наукова конференція*. Ужгород, 2002. Вип. 5. С. 272–273.

4. Сюсько М., Щербетян Я. Ономастикон (антропонімія) драматичних творів Бориса Грінченка. *Українська література в загальноєвропейському контексті: Міжнародна наукова конференція: зб. наук. пр.* Ужгород, 2002. Вип. 5. С.276–280.

Пивоваров Василь,
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри культурології,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1815-584X>

МОВЛЕННЄВІ АСПЕКТИ КОНТЕНТУ СУДОВОГО РІШЕННЯ

У юридичній практиці основним актом реалізації судової влади є судові рішення – акт судового розгляду справи будь-якого виду проваджен-